

EL DEBAT DINS L'INDEPENDENTISME

2020: l'any entre l'abisme i el reenfocament

Marta Pascal

L'ex president de la Generalitat i líder de Junts per Catalunya, Carles Puigdemont, conversa amb Marta Pascal, ex coordinadora general del PDECat i actual secretària general del Partit Nacionalista de Catalunya. Il·lustració: César Cromit.

A les acaballes de l'any 2020, Catalunya viu entre matisos i resiliència un escenari nou: una crisi sanitària sense precedents que ha derivat en una crisi econòmica que genera incerteses i sacseja de forma generalitzada el país i tota la humanitat. Catalunya no és aliena a una realitat global que també és molt local, que es manifesta en situacions de necessitat alimentària per part de moltes famílies que han d'acudir als serveis socials o al Banc dels aliments per primera vegada en la seva vida; dificultats per arribar a final de mes; comerços que tanquen; un sector turístic que ha vist dràsticament reduïda la seva activitat econòmica; més de 12.000 empreses en risc de tancament en els propers mesos; famílies que no saben com pagar l'educació dels seus fills; joves que han de tornar a casa dels pares perquè no poden assumir els preus desorbitats dels lloguers, perquè han entrat en un ERTO o directament han quedat a l'atur; pobles i ciutats deserts i un llarg etcètera. Mentrestant, el conflicte polític entre Catalunya i Espanya ha deixat de ser la primera prioritat pels catalans segons totes les enquestes d'opinió. Ja se sap, en situacions crítiques s'imposa l'instint de supervivència. Els homes i dones som animals socials.

Els errors del passat

L'assumpció d'errors dels darrers anys ha de quedar resolta. És evident que d'errors n'hi ha hagut per part de tots i, segurament, també és una realitat que l'independentisme ha fet més autocrítica de la que han fet aquells qui treballen per què Catalunya no se separi mai d'Espanya. La política de blocs, de bons i dolents; la unilateralitat i la desobediència; el maximalisme; els cops de porra l'1 d'octubre; les clavegueres de l'Estat; la judicialització de la política... la llista és llarga i les responsabilitats en molts casos són compartides. Tinc la sensació que l'independentisme no vol acceptar errors i es troba encallat en el "i tu més", precisament perquè només es fixa en la seva particular batalla per guanyar el relat polític amb el govern espanyol de torn. Però és que fins que no construïm un país pels set milions i mig de catalans i no sols pels votants de l'1 d'octubre, el projecte per tal que Catalunya sigui un estat en el si de la Unió Europea no serà viable. No serà atractiu. Penso que no és rellevant el que faci el govern espanyol de torn si abans no resollem Catalunya endins alguns dels errors comesos. Perquè revisar errors, fer introspectiva sempre et permet mirar endavant amb més força, amb més lucidesa i amb més efectivitat.

Malgrat que alguns s'entestin a defensar una presumpta república catalana, és evident que aquesta no existeix. De fet, els errors de la tardor de 2017 ens han portat on som ara. Paternalisme, frustració, picabaralles internes per l'hegemonia de l'independentisme polític i social i un llarg etcètera. Aquells qui defensàvem unes eleccions al Parlament de Catalunya en comptes d'una declaració d'independència que era impossible d'aplicar vam ser titllats de traïdors per part dels guardians de les essències republicanes. Però és senzillament irresponsable defensar allò que no tenim com si ho tinguéssim, i certament la República catalana no la tenim. En aquell moment les institucions de la Generalitat no es van preservar i aquest fet Calalunya el va pagar car. Igual que ha pagat car, enmig d'una pandèmia, inhabilitar un President de la Generalitat per una pancarta enmig d'una voràgine judicial desproporcionada i injusta derivada d'aquells anys.

Un procés d'independència al segle XXI només és viable si es construeix des del consens polític i social, amb una negociació entre els actors implicats i tenint en compte que el món d'avui és més interdependent que mai

És absolutament fonamental que no caiguem en els errors del passat. I cal explicar amb totes les lletres que un procés per aconseguir la independència requereix temps, capacitat de convèncer i que mantenir el llenguatge simplista del "ho tornarem a fer" és insostenible perquè frustra expectatives i genera falses esperances. Si volem que la independència sigui viable cal que la plantegem defugint el paternalisme i els maximalismes, assenyalant les eventuais dificultats que ens podem trobar, aïllant el factor temps de tal manera que no sigui un condicionant que alimenti les posicions extremistes i, finalment, interpretant molt bé la geopolítica i els nostres entorns immediats. Al segle XXI un procés d'independència

només és viable si es construeix des del consens polític i social, amb una negociació entre els actors polítics implicats i tenint en compte que el món d'avui és més interdependent que mai.

Un nou temps

A Catalunya el període comprès entre els anys 2010 i 2020 ha estat d'una profunda sacsejada política i social, fins al punt que el país ha canviat de forma dràstica. Aquesta ha estat una dècada d'alts i baixos, de gran mobilització social, d'efervescència política a Catalunya i on ha quedat clar que l'estabilitat política espanyola depèn, entre d'altres, del que passa a Catalunya. Hem de recordar que la sentència del Tribunal Constitucional que va retallar l'Estatut de Catalunya l'any 2010 va alterar els grans eixos que tradicionalment havien mogut la política catalana, l'eix esquerra/dreta i l'eix autonomia/centralisme. Encara que el sistema de configuració de les preferències electorals s'ha mantingut en un sistema multidimensional, és evident que la relació entre Catalunya i Espanya ha passat a ser fonamental per explicar les preferències de vot i la política catalana. A partir d'aquest fet, els partits catalans van modificar els paràmetres discursius per donar resposta a l'enorme frustració existent a la societat catalana. Els esdeveniments polítics dels darrers anys han suposat una polarització discursiva molt gran, és innegable que l'independentisme ha vist augmentat el seu suport social i que el denominat Procés ha tingut un impacte directe en la configuració de nous lideratges polítics i socials. Però també és innegable que fou un partit autodenominat constitucionalista qui va guanyar les eleccions a Catalunya el 21 de desembre de 2017. Aquesta és la realitat del país.

Avui, a les acaballes de l'any 2020, la pandèmia de la COVID ha posat sobre la taula algunes de les mancances i deficiències del nostre sistema institucional i del nostre estat del benestar. El dèficit fiscal ha fet estralls en la nostra competitivitat, ha llastrat les grans inversions de país en infraestructures, ha debilitat el model sanitari, ha alentit la transformació del nostre model educatiu i de formació i dificulta l'aprofitament de la tecnologia i la innovació com a nou element disruptiu per aconseguir més riquesa i més benestar pels ciutadans. Així doncs, quan l'independentisme es distreu en picabaralles internes i en relats grandiloqüents que s'allunyen d'un dia a dia dramàtic des d'un punt de vista econòmic i sanitari, em pregunto: per què els polítics catalans van renunciar tant de pressa a l'exigència de la sobirania fiscal per Catalunya amb l'excusa de la pantalla passada o que l'Estat mai cediria?

És possible que en una societat tant diversa com la catalana requerim de més temps per assolir les grans majories i els grans consensos necessaris. Però no estem en condicions de saltar-nos cap pas. És a dir, sense disposar de sobirania fiscal i d'un reforçament de les nostres institucions no podem plantejar-nos un nou pas endavant. Després de la darrera dècada les institucions catalanes estan més dèbils des del punt de vista de la seva capacitat de transformar el país i d'impulsar canvis profunds en el nostre sistema econòmic, per exemple. A això cal sumar-hi la debilitat dels lideratges polítics actuals, més pendents de la mirada del passat que no pas de la mirada realista (i igualment ambiciosa) del nostre futur. Seguim mirant massa pel retrovisor, quan hauríem de posar *les llums llargues* i anar per

feina. I per tant, primer de tot, cal aconseguir aquesta anhelada sobirania fiscal que ens permetrà fer un pas endavant en la transformació del país i dotar-nos d'un model econòmic més robust, més competitiu, més digital i més humà. Catalunya podrà recuperar el lideratge econòmic i polític com a nació emprenedora i europea que ha perdut en aquests anys, a la vegada que es convertirà en un pol econòmic, de talent, d'innovació, de seguretat jurídica i d'estabilitat política del sud d'Europa. La conseqüència directa sobre les relacions socials serà una societat més inclusiva, un país construït per tota la seva gent, que no exclou a ningú, i que garanteix cotes de benestar i prosperitat als seus ciutadans. Sense sobirania fiscal no aconseguirem cohesionar la societat catalana i qualsevol intent de situar Catalunya com a nou estat d'Europa serà fallit.

I el futur? El reenfocament

El reenfocament no és cap renúncia. El reenfocament és una parada al replà, és veure on som, on hem arribat, allà on hem fallat i quins han de ser els puntals del projecte de futur. És el moment d'agafar forces, de dialogar amb la ciutadania, tota ella, que no és exactament el mateix que dialogar des del Twitter, i d'entendre què ens està demanant el país. Agafar forces vol dir sumar gent i més gent a favor de les causes compartides, evitar els maximalismes, deixar les proclames desafidores del tipus "ho tornarem a fer" i vincular la Catalunya-estat a un projecte nacional per als set milions i mig de catalans i no només per als convençuts, que són molts però no són suficients. En temps tan líquids, tan incerts i tan volàtils és fonamental marcar-se un camí, diferenciant sempre els desitjos d'allò que és possible en cada moment. I això té a veure amb uns lideratges que pensin a llarg termini i que desterrin el curterminisme i la política a cop de tuit i de titulars. Així doncs, hem de ser més gent. Però la recerca de majories àmplies és un exercici difícil perquè té a veure amb la constància i els arguments, amb convèncer amb matisos, amb missatges adaptats a una societat diversa i, sobretot, amb la paciència, com aquell qui amassa el pa a poc a poc conscient que el foc lent farà la resta. És perfectament compatible fer política i defensar els ideals de màxims. És perfectament compatible denunciar una sentència injusta i treballar per una amnistia política i un diàleg sincer i exigent amb el govern espanyol. I tot això ho hem de fer perfectament compatible amb defensar una agenda dels interessos de tots els catalans i catalanes a Madrid, a Brussel·les i allà on convingui. Convèncer és la millor manera de vèncer.

La prioritat del sobiranisme en les eleccions previstes per l'any 2021 només pot ser la de recuperar Catalunya d'una situació econòmica i sanitària molt crítica. Només pot ser transformar en profunditat el model econòmic, social, industrial, sanitari i educatiu del país. No pot ser altre que aparcar qualsevol temptació plebiscitària i centrar-se en la recuperació econòmica. No es pot sostenir un projecte que vetlli pels set milions i mig de catalans i que no accepti els matisos o que imposi el relat de la confrontació com a única manera d'assolir l'objectiu.

A la pregunta reiterada de "i ara què fem" se n'hi sol afegir una altra que diu "fem un altre referèndum?". La meua resposta és categòrica: "ara no". Les urnes sempre són la solució a

tot, no hi ha res millor que preguntar a la ciutadania sobre aquells temes que són d'especial sensibilitat i rellevància. És la millor fórmula per al sistema polític d'aprofundiment de la democràcia. Però en les condicions políticoinstitucionals que tenim ara, és clar que l'única manera de fer-lo serà mitjançant un pacte amb l'Estat. Això vol dir que hi hem de renunciar? No. De cap de les maneres. Pensem en Escòcia i el Quebec. Tanmateix, però, crec que avui hem de treure el focus i la pressió del referèndum. Aquesta és l'eina que hem d'utilitzar un cop es donin almenys dues condicions: un pacte amb l'Estat, que certament ara és lluny, per més injust que això sigui; i la segona és saber que podrem guanyar-lo, o que almenys estem en condicions objectives de poder-lo guanyar. Per tant, a la pregunta de si ara toca fer un altre referèndum, la resposta ha de ser que les urnes seran la solució, però no en aquest moment. I que quan arribi el moment, el referèndum s'haurà de fer per guanyar-lo i organitzat de forma pactada amb l'Estat.

El referèndum és l'eina que hem d'utilitzar quan es donin almenys dues condicions: un pacte amb l'Estat, que certament ara és lluny, i el fet de saber que podrem guanyar el plebiscit o que almenys estem en condicions objectives de poder-lo guanyar

I perquè faig aquest èmfasi amb el referèndum acordat? Perquè cap escenari que passi per la unilateralitat, la confrontació i la desobediència permetrà assolir l'objectiu d'una Catalunya independent. L'experiència d'aquests últims tres anys ens ho ha demostrat amb vehemència i patiment. Si caiem novament en la trampa del maximalisme i els extrems perpetuarem la frustració de la ciutadania, la desconfiança amb la política i seguirem aprofundint en la trinxera dels blocs i allunyant-nos dels set milions i mig de catalans. És cert que en temps de posicions efervescentes, els matisos no solen sortir ben parats. Però en el meu cas, sempre he estat de matisos. Matisar no significa discrepar, sinó avançar cap a solucions més àmplies i inclusives, que són el mínim comú denominador que ens pot portar al màxim comú múltiple. Uns matisos, per cert, que malauradament no sempre són tolerats per aquells que viuen la política com una dinàmica entre bons i dolents, o entre el blanc i el negre, sense acceptar que entremig hi ha tota una paleta de colors que és precisament el que ens fa més rics com a societat. Jo ho he patit en la meua pròpia pell.

Situem-nos doncs en l'escenari de la gestió del "mentrestant", per recuperar el país econòmicament i amb la prioritat màxima de transformar-lo des d'un punt de vista econòmic, industrial, educatiu, sanitari i social. Els qui som nacionalistes, o que fins tot ens podem definir com a sobiranistes, estem convençuts que les nacions sense estat poden oferir més als seus ciutadans si precisament tenen eines d'estat per gestionar el dia a dia. I aquells que som europeistes convençuts hi afegim que amb una aposta ferma per la construcció europea a Catalunya li anirà millor. Cal donar senyals del nostre europeisme, no per interès sinó per convicció.

Dit això, anem a pams i definim les tres estratègies que s'han de prioritzar en el futur més immediat. D'entrada, políticament ens cal reconeixement, bilateralitat i una solució

definitiva a la judicialització de la política amb una llei d'amnistia o indults. Fiscalment necessitem la sobirania plena. I econòmicament ens cal una transformació profunda del nostre teixit econòmic i empresarial. M'explico.

L'Estat ha de reconèixer que Catalunya no és ni Múrcia ni Extremadura, amb tot el respecte per les vocacions d'autogovern que puguin tenir aquestes regions d'Espanya. I no ho dic pel que pugui dir el preàmbul de la Constitució del 1978 quan parla de nacionalitats. És que va molt més enllà: Catalunya, igual que Euskadi, és una nació sense estat, amb història, llengua i institucions pròpies. Nosaltres no som un invent creat l'any 1978 com una mera descentralització administrativa. Som nació i volem ser un estat.

L'Estat espanyol haurà d'admetre també que requerim de bilateralitat, d'una relació política diferencial, no tan sols pel nostre fet nacional sinó també per la nostra capacitat econòmica, de lideratge social i de referència com un dels territoris motors a nivell Europeu. Aquesta és una terra d'oportunitats, de dinamisme i d'entusiasme, d'innovació i de futur. Ha estat reiterada la cantarella d'alguns contraris al procés polític relligant independentisme i desacceleració econòmica. No hi estic d'acord i hi ha dades que ho reforcen: a finals de 2019 Catalunya acumulava cinc anys de creixement del PIB, vuit anys de rècord històric en les exportacions, concentrava el major nombre d'empreses amb seu a l'Estat espanyol (una mica més del 18%) i la inversió estrangera en aquest mateix període va ser de 23.000 milions d'euros. Ara bé, quan massa sovint hem vist imatges del centre de Barcelona en flames o escolto determinats responsables polítics frivolitjant sobre els aldarulls i els episodis violents, no em puc estar de dir amb el cor encongit que si continuem per aquest camí, el país, des d'un punt de vista de competitivitat econòmica i de confiança, corre el risc de perdre pistonada. Aquesta bilateralitat que deia, doncs, s'ha de traslladar a tots els àmbits de relació entre Generalitat i Govern estatal. I s'ha de fer de manera genuïna i amb confiança, discreció i efectivitat. Res de 'postureig' mediàtic.

Un altre aspecte fonamental és recuperar el prestigi de les institucions catalanes. La Generalitat ha de tornar a ser vista per tothom com a propulsora del funcionament del país des d'un punt de vista institucional, treballant colze a colze amb la societat civil, el teixit empresarial i els treballadors. Cal tornar a governar, però sobretot a fer-ho bé, i convèncer amb fets i no tan sols amb discursos. Cal abandonar d'una vegada per totes l'activisme institucional perquè ha quedat sobradament demostrat que no funciona i només serveix encara més per debilitar-nos, en tots els sentits. Un darrer episodi l'hem tingut amb la inhabilitació del President Torra. La conseqüència de tot plegat és que Catalunya s'enfronta a la pitjor crisi sanitària i econòmica de la història recent sense president de la Generalitat. Mai havíem d'haver arribat fins aquí.

Finalment, hem d'impulsar des del Parlament una llei d'amnistia que s'haurà d'eleva al Congrés dels Diputats per superar un dels principals esculls que tenim si volem resoldre el conflicte entre Catalunya i Espanya: la judicialització d'un conflicte, que és polític, amb la distorsió i els drames personals i familiars derivats d'una presó i exilis injustos. I si amb l'amnistia ens encallem, ens caldrà l'indult.

El reenfocament, que en cap cas ha de ser una renúncia, té una primera estació en la sobirania o pacte fiscal, i una segona estació en el referèndum acordat

En resum, aquest reenfocament, que en cap cas ha de ser una renúncia, té una primera estació en la sobirania o pacte fiscal, i una segona estació en el referèndum acordat. Mentrestant, aposta decidida per la transformació econòmica i social de Catalunya, més Europa, negociació amb el Govern espanyol, exigència d'una bilateralitat efectiva en la gestió del dia a dia per part d'ambdós governs, respecte i blindatge competencial i una llei d'amnistia aprovada al Parlament de Catalunya i portada al Congrés dels Diputats, on la majoria que va fer possible la moció de censura a Mariano Rajoy acabi amb la situació injusta dels presos. Una alternativa seria l'indult o la modificació o eliminació de la sedició com a tipus penal.

En fotografia, reenfoquem quan hem perdut la nitidesa de la imatge i ho veiem tot borrosos. Avui Catalunya és un país que si es mira davant del mirall no es reconeix. També ens veiem borrosos. Però tenim la força, les eines i la gent per reenfocar-nos, sense rancúnies ni retrets. I quan ho fem veurem que hi ha futur i esperança per caminar cap a un horitzó de progrés i prosperitat. Només cal moure l'objectiu per albirar nítidament la Catalunya dels propers anys.

Marta Pascal

Marta Pascal és politòloga per la Universitat Pompeu Fabra i historiadora per la Universitat de Barcelona. És ex presidenta de la Joventut Nacionalista de Catalunya i ex portaveu de Convergència Democràtica de Catalunya (CDC), càrrec que va derivar més tard en el de coordinadora general del PDECAT entre els anys 2016 i 2018. Pascal també va ser diputada al Parlament de Catalunya durant el període 2012-2017, i ha estat senadora a les Corts Generals els dos darrers anys. El juny de 2020, en el context de l'espai neoconvergent, és escollida secretària general del Partit Nacionalista de Catalunya durant el congrés constituent de la nova formació. Compatibilitza l'activitat política amb la docència a la Universitat Pompeu Fabra i a la Universitat Ramon Llull.